

120è aniversari del pla inclinat “Natalia” de Fígols-Les Mines

El dia 4 de desembre del 2014, diada de Santa Bàrbara, va fer 120 anys de la inauguració del pla inclinat “Natalia”. La seva posta en marxa es va celebrar el mateix dia de la patrona dels miners de l’any 1894, en mig d’una gran manifestació religiosa i popular, que compta amb la presència de Don José Enrique de Olano, l’empresari que havia comprat *“Ferrocarri y Minas de Berga”*, i que amb el nom empresarial de *“José Enrique de Olano”* impulsava la modernització de la mineria berguedana. Més endavant farem una detallada descripció dels actes que es van fer amb motiu d’aquest esdeveniment.

Es gairebé, sense marge d’error, que l’origen del nom del pla Natalia es en honor a la muller de José Enrique de Olano y Loizaga, primer comte de Fígols, el nom complet de la qual era Natalia Modesta Ignacia Carmen Asunción de Barandiarán y Bárcena (Castro Urdiales 1865 - Barcelona 1926); el matrimoni s’havia celebrat a Bilbao el 1892, i van establir la seva residència a Barcelona, on ja feia temps que vivia Olano.

Antecedents històrics del pla inclinat “Natalia”. 1871, els orígens i el pla inclinat Porvenir. 1871

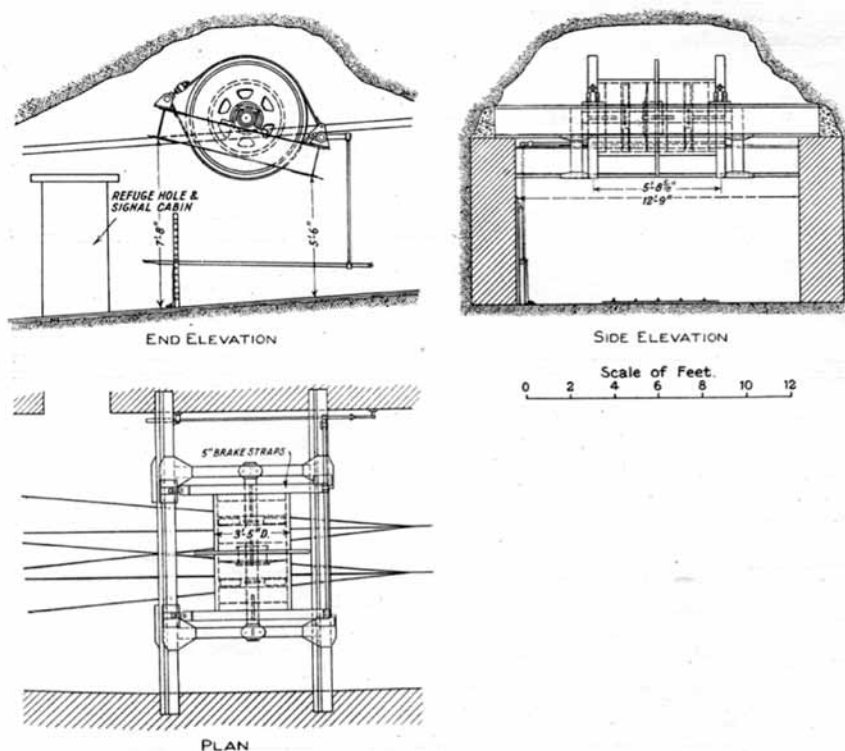
Per tal de poder transportar el carbó de les diferents mines situades al voltant de Sant Corneli, –les anomenades *Porvenir*, *Ventura*, *Rafaela*, *Petra*, *Sant Romà*, *Alegria*, *Consuelo* i *Francisca*– fins a Berga, i poder subministrar combustible a les indústries de la zona, l’empresa *“La Carbonera Española”*, propietat de Ramon Salvadó, havia construït, entre 1868 i 1871, un tramvia de sang; els vagons del tramvia miner eren arrossegats per matxos que feien el trajecte des de La Consolació (Cercs) fins a Cal Parraquer (Berga), un recorregut d’uns 17 quilòmetres aproximadament.

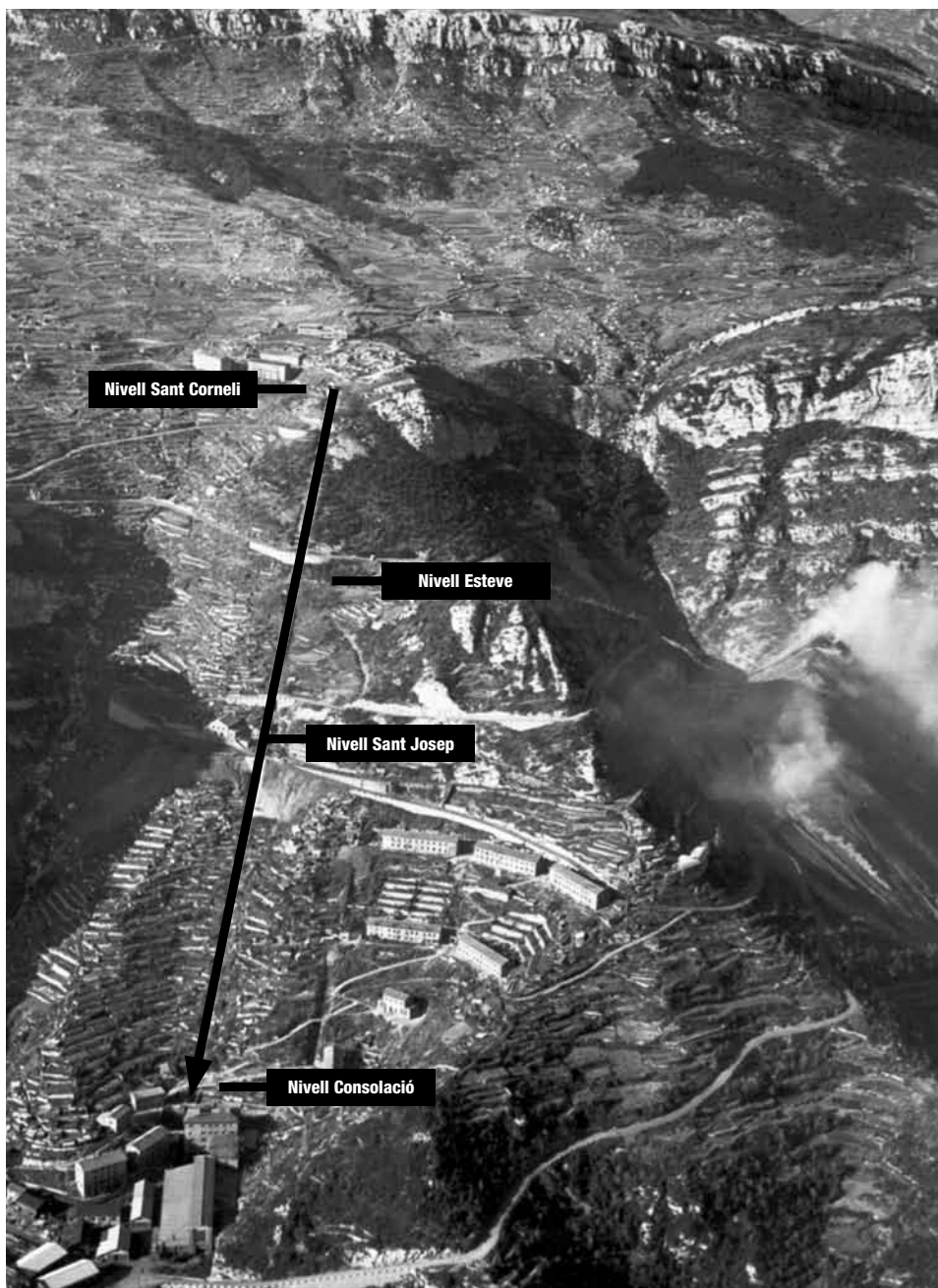
Fou justament a La Consolació, i per tal de salvar el desnivell que hi havia des d’aquest punt fins a Sant Corneli, 248 metres, que es va construir un pla inclinat d’una longitud de 650 metres, i una inclinació de 22° 30’, amb doble via de 800 mm. d’amplada. El sistema motriu emprat pel seu funcionament el sistema de transport del pla era un automotor, es a dir, les vagonetes plenes de carbó feien pujar les vagonetes buides. Així consta en els comentaris tècnics publicats per la premsa en motiu de la visita que el rei Alfons XIII va fer al complex miner de Fígols l’any 1908. Tot aquest sistema estava regulat per un fre amb reguladors de velocitat de paletes a l’aire lliure per tal de compensar els pesos d’un i altre costat. Aquest sistema

era molt similar al que podem veure en el plànol adjunt.

Aquest pla inclinat anomenat *“Porvenir”* –que va agafar aquest nom degut a la boca-mina del mateix nom, la més propera al cap del pla i que distava d’aquest uns 300 metres– i que, com veurem, va ser transformada en tres moments diferents de la seva història per tal d’adaptar-se a les necessitats d’extracció del mineral: **“Pla Natalia del any 1894”** al nivell de la mina Esteve; el **“Pla Natalia dels anys 40”** al nivell de Sant Corneli; i el **“Pla del nivell de la mina Sant Josep del any 1947”** que va conservar el nom de Pla Natalia.

El pla *“Porvenir”* de l’any 1871 va tenir una vida útil d’uns vint-i-tres anys en el seu traçat original, es a dir, tot el recorregut

La fletxa ens indica el traçat aprox. dels diferents plans amb els seus nivells. (ARXIU T.A.F.)

d'una tirada des del nivell Sant Corneli fins al nivell Consolació. En l'esquema adjunt es pot veure les diferents etapes d'aquestes transformacions i en la foto els diferents nivells esmentats.

Pla Natalia (Nivell mina Esteve – any 1894)

L'any 1894 degut a l'obertura de la mina Esteve (1), situada a un nivell inferior respecte al nivell de Sant Corneli, es va haver d'adaptar el pla per tal de donar sortida al carbó produït per aquesta mina i per la producció de la mina Alfonso situada a una cota superior respecte de la mina Esteve. Mitjançant un cable aeri es transportava el carbó de l'Alfonso fins al nivell Esteve, just al punt on es va situar l'origen del "Pla Natalia".

Per poder fer aquesta adaptació es va haver de desplaçar, cap a l'esquerra, el tram del "*Pla Porvenir*" que anava del nivell de Sant Corneli fins al nivell Esteve. Si ens mirem el pla inclinat des d'un punt de vista frontal, el nou "*Pla Natalia*", que anava del nivell Esteve fins al nivell Consolació, va conservar el mateix traçat original del "*Pla Porvenir*". Això comportà que els vagons que baixaven del nivell de Sant Corneli tenien que fer maniobra per encarrillar-los al nou pla inclinat tal com es pot veure en la foto del nivell Esteve

L'adaptació del antic pla "*Porvenir*" al nou pla Natalia va comportar, al meu entendre, el canvi de rails ja que si tot el traçat del tramvia els rails eren de passamà de 55 mm. per 13 mm. es de suposar que el pla inclinat també reunia aquestes condicions

Cap del pla Natalia –Nivell Esteve
(Canvi de vies). (ARXIU LUJIG)

i tal com es pot apreciar en la foto (Cap del pla Natalia) els rails, degut a la nova adaptació del pla, ja son convencionals. Aquest pla Natalia va estar en funcionament fins els anys 1940.

Pla Natalia (Nivell Sant Corneli fins nivell Consolació, anys 1940)

Quan el nivell Esteve es va deixar d'explotar, pels vols de 1940, es pren la decisió de fer un nou pla inclinat per substituir l'antic pla "*Porvenir*", i així estalviar-se la maniobra que es portava a terme en el esmentat nivell. Aquest nou pla arrancava d'un nivell superior respecte del cap del pla "*Porvenir*" de 1894 i seguia el mateix traçat que l'antic pla "*Porvenir*" de 1871, i anava des de Sant Corneli fins al nivell Consolació (cota 701,71).

Aquesta infraestructura s'utilitzava tan per el transport del carbó de la mina Sant Romà com per donar subministrament de fusta i material de manteniment a l'esmentada mina, i també per abastir a la colònia de Sant Corneli de tota mena de productes. Aquest nou pla ja funcionava amb un torn equipat amb un motor elèctric. La seva vida es va allargar fins a mitjans dels anys cinquanta. En la foto podem veure els dos plans, a l'esquerra el pla "*Porvenir*" i a la dreta el nou pla Natalia en una fotografia dels anys 40 del s. XX.

Pla Natalia (Nivell mina Sant Josep, any 1947)

El pla es va transformar de nou quan va caldre adaptar-lo al nivell de Sant Josep (2) i poder canalitzar tota la producció, i es va fer en anul·lant l'antic pla Sant Josep, que

Peu del pla Natalia –Nivell Consolació. (ARXIU LUIGI)

El pla "Porvenir" i el nou pla Natalia en una fotografia dels anys 40 del s. XX. (ARXIU J.NOQUERA)

va quedar obsolet, incapaç de poder donar sortida a tot el carbó que s'extreia d'aquesta mina. El pla Sant Josep era completament independent dels anteriorment esmentats, i estava situat a uns 60 metres dels plans "Porvenir" i Natalia, i es feia servir per transportar la producció de carbó de la mina Sant Josep i subministrar-li la fusta i diferents materials de manteniment.

Per poder fer aquesta nova adaptació el pla *Natalia* es va haver de construir, uns quants metres abans del nivell Sant Josep, una corba suau per tal de desviar-lo cap a l'esquerra i poder situar els vagons en aquest nivell. Això va comportar que el pla Natalia dels anys 1940 va quedar dividit en dos trams, però conservant el mateix traçat. Aquest nou pla ó tram es va allargar fins al nivell de la boca-mina Consolació (cota 690,46), i es modernitzà incorporant un torn accionat per un motor elèctric de 85 C.V.

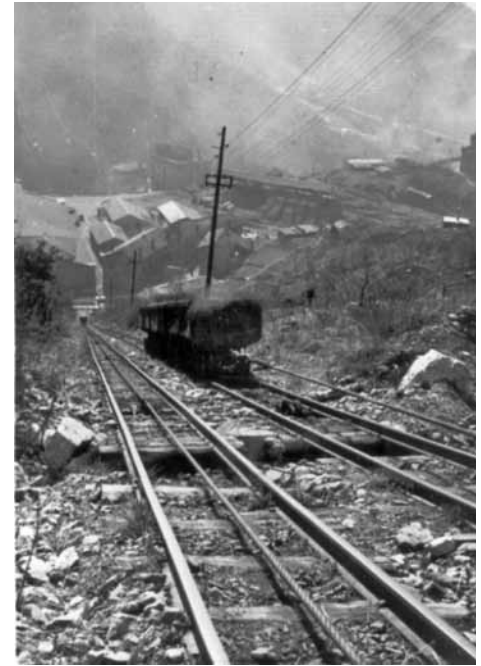
Aquest pla va ser utilitzat fins els anys 60 aproximadament, quan el transport del carbó extret de la mina Sant Josep es va fer

per l'interior d'aquesta explotació, unint-se el nivell de Sant Josep al de Consolació mitjançant el pla inclinat Santa Bàrbara, en el qual es va instal·lar un transportador anomenat "descensor". Aquest sistema consistia en uns canals en forma de mitja lluna que arrossegaven el carbó gràcies a uns discs units per una cadena central i accionats per un motor elèctric; aquest tipus de transport estava patentat per la empresa alemanya Westfalia, un dels grans fabricants de material miner d'Europa.

Una vegada feta aquesta introducció, per situar al lector en la importància d'aquest pla inclinat, ens centrarem en la reproducció de l'article que es va publicar en el *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Solsona*, en el seu número 23 del 15 de desembre de 1894, amb motiu de la inauguració del pla Natalia, i que creiem que es un document històric que ens ajudarà a entendre la situació social d'aquella època

MINAS DE LA CONSOLACIÓN

Grata, plausible y cristianamente consoladora ha sido la fiesta de Santa Bárbara que este año han celebrado los obreros de las minas cuyo nombre encabeza esta reseña. A la cordial invitación de D. José de Olano, su propietario, y del Rdo. Capellán de las mismas, accedió gustoso el M.I. Sr. Vicario General de la diócesis á honrar la fiesta con su autorizada presencia dando con ello un importante realce a la solemnidad de los cultos religiosos tributados en honor de la insigne y gloriosa Patrona de la gente minera. Una comisión, compuesta de los Rdos. Párrocos de Badella y Baells, D. José de Olano y médico Sr. Pellicer, fué el día tres á la estación de Olván á recibir á S.S., quien, acompañado de dichos señores y de los Rdos. Arcipreste de Berga y Párroco de Valdán, subió en coche á las minas donde se le recibió con júbilo y regocijo, disparando estrepitosas tronadas un grupo de tiradores preparados al efecto. A las nueve de la mañana del siguiente día, todo el personal de las minas, precedido del Sr. De Olano, llevando el hermoso y rico pendón de la Santa el obrero más antiguo, se dirigió a la espaciosa ermita de la Consolación, llena de fieles, ávidos de presenciar los alegres festejos que miraban como propios, por interesar de un modo directo al país todo cuanto se relaciona con la empresa, que viene siendo el consuelo de muchos pobres y promete ser una esperanza halagüeña para todos en general, en el alto Llobregat. A las diez empezaba el Oficio en la precitada iglesia de la Consolación, siendo celebrante el M.I. Sr. Vicario General, asistido del Rdo. Arcipreste de Berga y Rdos. Capellán de Lourdes de La Nou y Párroco de Castell. Ocupaban sitios de distinción en el presbiterio D. José de

Cap del pla Natalia al nivell Sant Josep i una vista dels vagons baixant pel pla. (ARXIU J.C.C.)

Olano, señores Ingeniero, Administrador, Abogado, Médico y demás empleados, Juez municipal de Serchs, Jefe de la Guardia civil señor Ibañez y otros varios invitados cuyos nombres sentimos no recordar en estos momentos.

La orquesta, dirigida por el inteligente y activo maestro de capilla de Berga, Rdo. D. Juan Reig, tocó con gusto y maestría la misa Consolatrix afflictorum, compuesta por él mismo; ocupando la cátedra del Espíritu Santo el Rdo. D. José Monegal que nos presentó la fé como salvadora de los conflictos que hoy amenazan á la sociedad , haciéndonos ver á grandes rasgos la inquebrantable firmeza con que supo conservarla Santa Bárbara aun en medio de dificultades las más asombrosas.

Terminado el oficio, el M.I. Sr. Vicario General seguido del Clero, cortejo y pueblo, á los acordes de la música, subió á la plaza, distante unos cien metros de la Consolación, para bendecir el nuevo plano inclinado que lleva el nombre Natalia. Había allí preparada una mesa con un Crucifijo y dos candeleros, y en frente asientos que ocuparon las personas de distinción. Con el ceremonial de rúbrica S.S. hizo la bendición, y una vez cantado el Te Deum , pronunció un elocuente y razonado discurso, como todos los suyos, en que haciendo una acabada pintura del estado actual del mundo y de los desmanes á que conducen los sistemas y teorías de los hombres sin ..... señaló como medio valioso y seguro para evadirlos el amor á Jesucristo y sumisión filial á nuestra Santa Madre la Iglesia. Encomió muy mucho el laudable celo que el Sr. de Olano muestra para con sus obreros, y á estos les dirigió paternales amonestaciones, exhortándoles á ser atentos y obedientes á los saludables consejos del Rdo. Sacerdote que les ha enviado para enseñarles el camino y servirles de ángel comendador en sus angustiosas

fatigas. El auditorio, agolpado á los railes del plano, escuchó atento, respetuoso y conmovido la palabra elocuente del ilustre orador cuyas últimas frases arrancaron lágrimas á algunos de los circunstantes. Acto seguido el Rdo. Capellán de las minas dió las gracias pero muy cordiales y afectuosas á S.S. á los Rdos. Sacerdotes, señores invitados, Guardia civil, mozos de las Escuadras y á cuantos estábamos allí presentes, felicitando á los habitantes de la comarca por haber acudido en tropel al privilegiado lugar, donde la Providencia se dignó guardar riquezas en tanta abundancia, y estas no para los hombres de los siglos pasados sino para nosotros; á nosotros, pues, dijo, incumbe la gratitud, que consiste en vivir una vida verdaderamente cristiana. Tuvo palabras de cariño para todos, y termino su discurso anunciando que las explotaciones que radican en la parte izquierda del Llobregat se denominarán en adelante Minas de Nuestra señora de la Consolación. Hubo vítores á Jesucristo, al M.I. Sr. Vicario General, al Sr. de Olano y á los obreros de las minas.

Concluido este religioso acto, en todos los conceptos imponentes y consolador, subimos á las oficinas, donde el Sr. De Olano tuvo la galantería de obsequiarnos con un opíparo banquete, servido con gusto y primor, ocupando la presidencia en la mesa el M.I.Sr. Vicario General, á cuya derecha se sentaba el Rdo. Arcipreste de Berga, Capellán de Lourdes, Párraco de Badella, Valdán, Castell, Vallcebre, Baells, Fígols, y San Lorenzo, Vicarios de Malañeu, Serchs y Vallcebre; y á la izquierda el Sr. De Olano, siguiendo los demás invitados por orden de categoría. A los brindis, que fueron entusiastas, contestó el Sr. de Olano con frases elocuentes, manifestando que el hombre, puesto que ha nacido para el trabajo, por más brillante que sea su posición, nunca debe entregarse á la inercia y holganza, sino que lo justo y racional es que

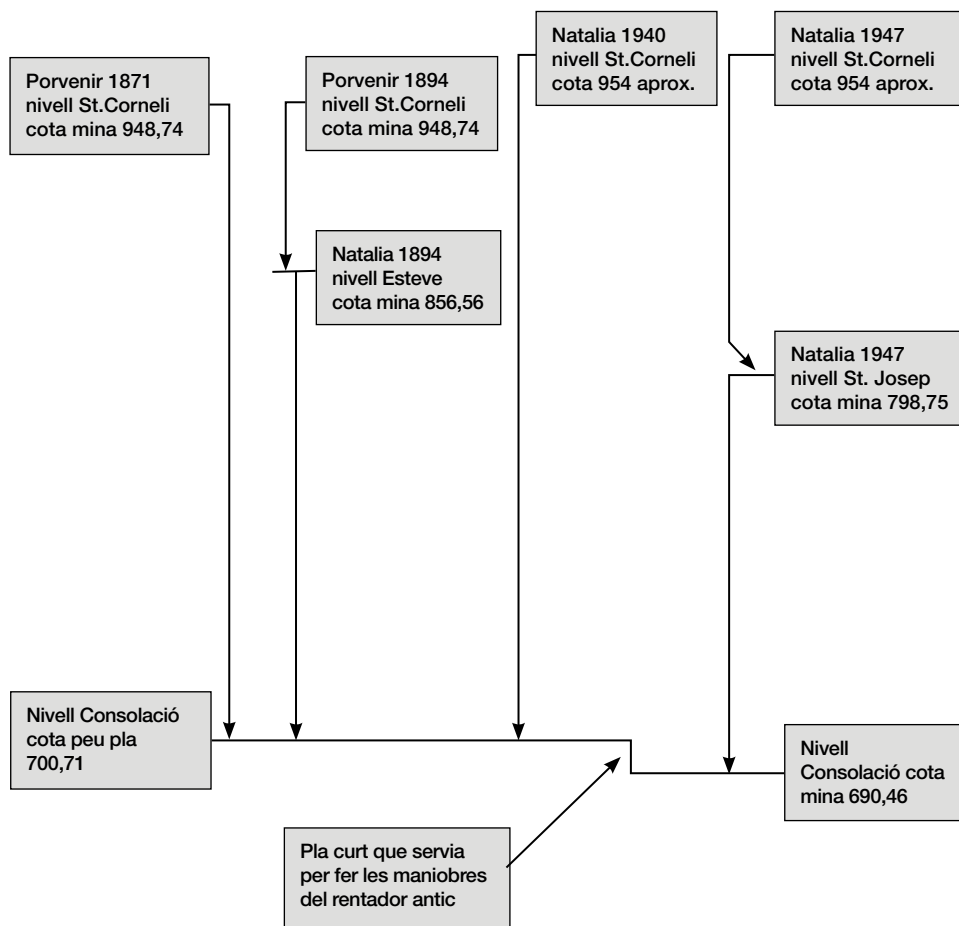
emplee toda su actividad, inteligencia y fortuna en dar gloria á Dios y hacerse útil á sus semejantes, y que con gusto y empeño procurará reducir á la práctica esta su opinión. Fué calurosamente aplaudido de todos, animándole vivamente el Rdo. Capellán de las minas á no ceder un ápice en su gloriosa empresa, y prometiéndole su concurso para la realización de tan bello ideal, hasta donde alcancen las fuerzas de su ministerio.

Tanto entusiasmo, puso en pié al M.I. Sr. Vicario General quien, con soltura de lenguaje que le distingue, manifestó el contento, satisfacción y placer que experimentaba su alma al vernos allí reunidos con aquella unanimidad de miras y formando como una sola familia cristiana. Hizo votos por la prosperidad moral y material de las minas de la Consolación, siendo interrumpido varias veces por los aplausos de los concurrentes.

Después de dadas las gracias en la mesa, se dió por terminada la grandiosa fiesta que á buen seguro formará época en los anales de aquellas minas, hasta aquí fieramente combatidas por el infierno, escarnecidas por el rústico, miradas con indiferencia por el ignorante, y contempladas ahora con admiración pasmosa por el hombre ilustrado. El día 5 S.S., acompañado del Sr. De Olano y otras personas, recorrió las explotaciones de la mina Esteve, quedando admirado de la abundancia de carbón que contienen las espesas capas que allí se ocultan. Pernoctó en Berga, y el día siguiente fueron á despedirle en la estación de Oliván el Rdo. Capellán y Médico de las minas, Sr. Pellicer. Cónstamos por conducto fidedigno que el M.I.Sr. Vicario General ha regresado de aquella región minera muy emocionado y con impresiones verdaderamente agradables. Sea todo á mayor honra y gloria de Dios, que es cuanto nos propusimos al empuñar la pluma para reseñar tan brillante fiesta.

Aprofitant l'avinentesa d'aquest article el Sr. Cesar Gutierrez Garcia i jo mateix pensem que seria molt positiu restaurar l'edifici del fre del pla inclinat Porvenir de 1894, situat al nivell Sant Corneli, que encara conserva una bona part de la seva estructura i que seria un complement molt interessant de les instal·lacions del " Museu de les Mines de Cercs" com a símbol del que va ser la columna vertebral del transport del carbó a la nostra comarca durant gairebé prop de 90 anys .

ESQUEMA DE L'EVOLUCIÓ DEL PLA PORVENIR (1871-1960 aprox.)

Nota: Les cotes topogràfiques son extretes dels plànols del topògraf Juan Cabeza dels anys 1923-1926

AGRAÏMENTS : Al Arxiu Comarcal de Berga i al meu germà Ramon per haver-me facilitat una copia del Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Solsona i també per la seva aportació fotogràfica). Al Museu de les Mines de Cercs i als Srs. Mario Simon Costa i Francesc Zanuy Palau per las seves informacions documentals i explicatives dels plans.

NOTES

- (1).- Es molt probable que el origen del nom de la mina Esteve fos degut a que el director de "Ferrocarril i Mines de Berga" es deia Ricardo Esteve Llovet, que era present a la reunió de la Junta general ordinària que celebrà la companyia el 1887 i també apareix com a gerent interí en la Junta general ordinària del any 1892 de l'esmentada companyia.
- (2).- Aquest pla era independent dels plans esmentats i equidistava uns 60 metres dels plans "porvenir" i Natalia" d'aquests. Es feia servir per baixar la producció de la mina Sant Josep i subministrar-li la fusta i diferents materials de manteniment.

BIBLIOGRAFIA

- SALMERON BOSCH, Carles: *Els trens del Berguedà: historia dels ferrocarrils industrials del Berguedà*, Barcelona, Ed. Terminusus, 1990.
- NOGUERA I CANAL, Josep, i SISTACH I TOMÀS, Manuel: *La minería al Berguedà*, Berga, Àmbit de Recerques del Berguedà, 1991
- Revista Minera, Metalúrgica y de Ingenieria Haulage and Winding by Granville Poole (1935)

Jaume Corominas i Camp

DERMATOLOGIA

DR. JORDI GIL

Passeig de la Rasa dels Molins, 22, 4art 2a · 08600 Berga

Tel. 93 821 39 51 · Mòbil 619 54 61 54

Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit
Fes-te soci de l'Àmbit